



Україна у фокусі

2 – 8 грудня

2013 року





ЗМІСТ

***I. Огляд політичних подій
за тиждень3***

II. Аналітична довідка.....7

Демократичні процеси.

Майдан-2013: боротьба триває.....7



2
грудня

Після сутичок біля Адміністрації президента 1 грудня до лікарів швидкої допомоги звернулося 165 травмованих учасників акції протесту, що проходить у Києві. Із них 109 були шпиталізовані. Серед постраждалих налічується понад 50 журналістів, які висвітлювали події в центрі Києва. Як повідомили у міліції, до правопорушень біля Адміністрації президента були причетні понад 300 радикально налаштованих членів організації «Братство», які діяли під орудою Дмитра Корчинського.

Ситуацію в Україні слід вирішити мирним шляхом. Про це заявив комісар з питань європейського розширення Штефан Фюле на своїй сторінці в мережі мікроблогів «Твітер». Він закликав українську владу та опозицію якнайшвидше розпочати діалог.

3
грудня

Верховна Рада не проголосувала за відставку уряду. Проект постанови «Про відповідальність Кабінету міністрів України», поданий трьома лідерами опозиції, підтримали 186 депутатів за необхідних 226. У проекті постанови опозиції зазначено, що недовіра Кабміну висловлюється через «зраду урядом національних інтересів держави», яка полягала у непідписанні угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Керівник Адміністрації президента України Сергій Львович не пішов у відставку, як перед цим писали засоби масової інформації. Він заявив, що глава держави Віктор Янукович відхилив його прохання про відставку, тож основним своїм завданням вважає працювати над врегулюванням ситуації мирним шляхом.

4
грудня

Поки в Києві протестувальники вимагають відставки президента, Віктор Янукович з офіційним візитом вирушив до Китаю. Програмою відвідин передбачено переговори з головою Китайської Народної Республіки Сі Цзіньпіном у вузькому та розширеному форматах, зустрічі з керівництвом уряду та парламенту країни.

Шевченківський райсуд столиці обрав запобіжний захід у вигляді арешту дев'яти підозрюваних, яким інкримінується участь у масових заворушеннях біля Адміністрації Президента. Про це повідомляє прес-служба прокуратури Києва.

5
грудня

У Києві розпочалося 20-те засідання Ради міністрів ОБСЄ. Попри заклики деяких дипломатів бойкотувати його або перенести до іншої країни, до Києва прибули представники 57 країн. Чимало дипломатів висловили підтримку протестувальникам та наголосили про неприпустимість побиття журналістів. Президент Парламентської асамблеї ОБСЄ Ранко Кривокапіч заявив, що організація,



якщо буде потрібно, може виступити посередником у діалозі українського уряду та лідерів Євромайдану.

Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ Дуня Міятович засудила жорстоке побиття українських журналістів під час мітингів на підтримку євроінтеграції в Києві. Про це вона зазначила на прес-конференції. Представник в Україні міжнародної організації «Репортери без кордонів» Оксана Романюк вручила Дуні Міятович заяву «Стоп цензурі!», в якій представники руху закликають країни ОБСЄ скерувати в Україну спостерігачів та вимагають ідентифікації «беркутівців», які нападали на співробітників ЗМІ. Оксана Романюк попросила на дипломатичному рівні вжити заходів для захисту українських журналістів.

Прислухатися до голосу народу закликав українську владу Вашингтон. Напередодні на зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів НАТО у Брюсселі відповідну заяву оприлюднив держсекретар Джон Керрі, який заявив про підтримку українського народу, більшість якого прагне євроінтеграції, і зауважив, що Янукович, натомість, ухвалив власне рішення, яке суперечить поглядам українців.

Прем'єр Микола Азаров на засіданні ОБСЄ заявив про важливість повернення до теми тристоронніх консультацій у форматі Україна-Росія-Євросоюз. Крім того, він сказав, що проти застосування сили під час протестів. Водночас Азаров вважає, що блокування мітингувальниками уряду і парламенту заважає продовженню роботи над підписанням угоди про асоціацію з ЄС.

Віктор Янукович підписав з Китаєм договори про дружбу і партнерство, про розширення постачання до Китаю деяких зернових, Угоду про стратегічне співробітництво в галузі будівництва авіадвигунів та ще вісім міжвідомчих документів із 16 запланованих. Проте кредиту обсягом від 8 до 10 млрд дол. (суми, якої вистачило б на відшкодування частини зовнішніх зобов'язань держави в 2014 році), про який напередодні повідомляли провладні економісти, китайська сторона не надала і спростувала інформацію про підписання будь-яких кредитних угод.

Опозиція запропонувала ліквідувати спецпідрозділ МВС «Беркут». Такий законопроект вона зареєструвала у парламенті. За словами голови фракції "Батьківщина" Арсенія Яценюка, ініціатива передбачає не лише розформування спецпідрозділу, але й позбавлення бійців військових звань.

Єдина можлива мова переговорів, яку розуміє Віктор Янукович – це мова санкцій. Так вважає экс-прем'єр Юлія Тимошенко. Слова опозиціонерки передав її захисник Сергій Власенко.

Міністр внутрішніх справ України Віталій Захарченко заявив, що не збирається подавати у відставку. За його словами, якщо він піде з



посади, то це не дасть змоги об'єктивно розібратися з тим, що відбувалося на Майданах, на Банковій і в інших місцях.

Після кривавого розгону Майдану 30 листопада безвісти зникли 34 людини. Станом на 5 грудня із цього списку вдалося віднайти 18 осіб. Про це повідомила нардеп від "Батьківщини" Леся Орбець, яка разом з активістами ЄвромайданSOS допомагає родичам зниклих людей.

Затримано ще 2 осіб, яких підозрюють у причетності до подій, пов'язаних з правопорушеннями біля Адміністрації президента. Один із них є членом громадської організації "Дорожній контроль".

**6
грудня**

Активісти Євромайдану під вікнами Генпрокуратури влаштували лежачий протест. Вони вимагають звільнити осіб, заарештованих під час подій біля Адміністрації президента.

Ефективного розслідування розгону Євромайдану та притягнення усіх причетних до відповідальності чекає ОБСЄ. Про це заявив директор Бюро з демократичних інститутів і прав людини організації Янеш Ленарчич. Він закликав уряд, президента і політичні партії дати можливість українцям відіграти свою роль в усіх процесах задля врегулювання політичної ситуації в країні.

Віктор Янукович, повертаючись з Китаю, відвідав Росію. У Сочі він зустрівся з Володимиром Путіним, після чого в українських засобах інформації з'явилось припущення про можливу державну зраду, зокрема домовленість між чільниками держави про підписання стратегічної угоди з Росією, яка включає в себе зобов'язання про приєднання до Митного союзу.

**7
грудня**

Питання Митного союзу на зустрічі президентів України і Росії взагалі не обговорювалося. Про це повідомив прем'єр міністр Микола Азаров. За його словами в ході зустрічі президенти двох країн обговорили питання, пов'язані з промисловою кооперацією між Україною і Росією, крім того, вже підготовлено «дорожню карту» відновлення повноцінного співробітництва України з Росією. Ще однією темою зустрічі стала підготовка до завершальних переговорів щодо газової проблематики.

Європейський парламент наступного тижня розгляне резолюцію щодо подій в Україні. Про це в Києві заявив координатор з міжнародних питань групи Європейської народної партії в Європарламенті Хосе Ігнасіо Салафранка. До столиці України приїхала делегація ЄНП, крім Салафранки, до Києва завітали віце-президент партії Яцек Саріуш-Вольські, голова Комітету Європарламенту у закордонних справах Елмар Брок, колишній президент Європарламенту Єжи Бузек.



Євромайдан підтримали экс-президент Грузії Міхеїл Саакашвілі та экс-прем'єр Молдови Влад Філат. Як наголосив Саакашвілі зі сцени Майдану, «український тріумф покладе край режиму Путіна, а в підручниках історії напишуть, що Російська імперія припинила існування на Євромайдані».

На сьогодні міліція затримала вже 14 демонстрантів, що нібито порушували громадський порядок під час останніх акцій протесту в Києві. Тим часом жоден міліціонер, незважаючи на обурення влади діями силовиків, поки не був затриманий.

8
грудня

Марш мільйона, покликаний посилити тиск на владу, відбувся у Києві. На столичний Майдан Незалежності вийшли сотні тисяч українців, обурених насильством міліції і розворотом президента України від Європи. Величезне невдоволення викликала й позавчорашня зустріч Януковича з Путіним, де нібито Україна пообіцяла приєднатись до Митного союзу. За підрахунками партії УДАР, участь у Марші взяли майже мільйон громадян. Водночас партія «Батьківщина» повідомила про півмільйона людей.

Екс-прем'єр Юлія Тимошенко закликала до «негайного дострокового усунення Віктора Януковича з посади президента України». Відповідне звернення зі сцени Народного віче на Майдані Незалежності зачитала її донька Євгенія.

Народне віче оголосило свої вимоги. Серед них: покарання винних у побитті мирних громадян 30 листопада і 1 грудня, порушення кримінальної справи проти міністра внутрішніх справ Віталія Захарченка, відставка уряду Азарова, дострокові парламентські і президентські вибори, звільнення всіх політв'язнів. Крім того, опозиція пообіцяла заблокувати Межигір'я, якщо протягом 48 годин ці вимоги не будуть виконані.

Проти Олександра Турчинова, Арсенія Яценюка та інших політиків, які закликали українців до зміни конституційного ладу і силового захоплення влади Служба безпеки України відкрила кримінальне провадження. Про це повідомляє УНН з посиланням на власні джерела в СБУ.

У Києві на бульварі Тараса Шевченка група невідомих осіб знесла пам'ятник Володимирі Леніну. Після повалення пам'ятник розбили кувалдами. Люди брали собі уламки як сувеніри. В опозиції запевнили, що повалення пам'ятника Леніну не було ініціативою Євромайдану.

Президент Єврокомісії Жозе-Мануель Баррозу нагадав президенту Віктору Януковичу про необхідність поважати громадянські свободи українців, проявляти стриманість та вирішити ситуацію, що виникла в



Україні шляхом діалогу із опозицією. Про це Баррозу заявив під час телефонної розмови з Януковичем. Також стало відомо, що наступного тижня столицю України відвідає верховний представник ЄС Кетрін Ештон для того, щоб «підтримати вихід з політичної кризи, що склалася».

II. Аналітична довідка

✓ Демократичні процеси

МАЙДАН-2013: БОРОТЬБА ТРИВАЄ

3 грудня Верховна Рада України не змогла відправити у відставку уряд Миколи Азарова, після чого опозиційні депутати заблокували роботу законодавчого органу. Рішення про відставку підтримали представники трьох опозиційних фракцій та 17 позафракційних депутатів, у той час як Партія регіонів і Комуністична партія не голосували за нього. Попри це учасники акцій протесту в Києві не лише не розійшлися по домівкам, а й протягом наступних днів розширили й укріпили наметове містечко на Майдані незалежності та продовжили блокувати приміщення Кабінету Міністрів і Адміністрації Президента. У свою чергу, представники влади протягом більш ніж тижня після кривавого розгону мітингувальників уночі 30 листопада не пішли на жодні поступки, а навпаки розпочали кампанію з переслідування громадських активістів.

Чим пояснити непоступливість влади до будь-яких вимог протестувальників?

Чого очікувати від подальших протестів українців на Майдані незалежності?

Удень 1 грудня здавалося, що уряд Азарова може протриматися на своїй посаді лише до наступного дня: Партію регіонів вже покинули 2 депутати, і ще кілька заговорили про можливість зробити це найближчим чином. Особливо вразливою здавалася тоді група голови президентської адміністрації Сергія Львовочкіна і олігарха Дмитра Фірташа, яка налічувала до 30 депутатів. Втім, зупинка процесу «схуднення» Партії регіонів і лише один голос за відставку Азарова з її

лав засвідчили, що за один день практично всіх представників партії влади тими чи іншими методами переконали в необхідності підтримки власного уряду. Такий результат засвідчив, окрім очевидної несамостійності депутатів Партії регіонів, те, що найближчому оточенню Президента вдалося зберегти контроль над основними групами впливу всередині правлячої команди.



Більше того, після нетривалого періоду розгубленості, зумовленого потужною реакцією громадян України на криваве побиття мітингувальників 30 листопада, влада знову перейшла в наступ. Зокрема, було заарештовано дев'ятьох випадкових учасників протесту 1 грудня, які потрапили під гарячу руку працівників міліцейського спецзагону «Беркут» і згодом були звинувачені в організації провокацій проти правоохоронців. При цьому жодного із дійсних учасників атак на міліцію, яких було зафіксовано на чисельних відеозйомках, не було затримано чи навіть оголошено в розшук; так само поза увагою правоохоронців лишився і голова партії «Братство» Дмитро Корчинський, який керував діями нападників. Така реакція правоохоронних органів на агресивні дії групи осіб щодо міліціонерів біля будівлі Адміністрації Президента 1 грудня практично не лишила сумнівів у тому, що ці дії були організовані самою владою з метою дискредитації протестного руху в країні. Логічним продовженням цієї лінії поведінки став арешт громадського активіста Андрія Дзіндзі, якого також звинуватили в участі в атаці на міліцейські загони. Утім справжнім мотивом його арешту з усією очевидністю стало бажання Дзіндзі організувати автопробіг до резиденції Президента Віктора Януковича в Межигір'ї.

Агресивна непоступливість влади найяскравіше продемонструвала себе у відсутності будь-якого розслідування подій 30 листопада

та 1 грудня по відношенню до членів «Беркуту», які жорстоко били невинних людей, в тому числі українських й іноземних журналістів. Попри наявність великої кількості фото- та відеоматеріалів, з яких можна не лише скласти повну картину подій тих днів, а й установити особи міліціонерів, які били мітингувальників, на цей момент жоден правоохоронець не поніс будь-якої відповідальності за свої дії. Не відбулося і жодних звільнень усередині вищих ешелонів Міністерства внутрішніх справ. Така «кругова порука» в діях міліції, вочевидь, вказує на те, що керівництво силових відомств не бажає карати навіть рядових виконавців злочинних наказів, побоюючись, що навіть один такий прецедент може призвести до заворушень усередині міліцейських органів.

Зрозуміло, що такий курс влади, яка дедалі більше використовує авторитарні методи боротьби з інакомисленням у країні, лише посилює обурення протестувальників. Утім, в умовах, коли до наступних виборів лишається майже півтора року, механізми відсторонення нинішньої правлячої команди від влади видаються не надто реалістичними. З іншого боку, зважаючи на зростаючу організацію протестуючих та їх небажання йти з Майдану незалежності без поступок з боку влади, нинішня ситуація дуже нагадує патову. Відповідно, розвиток подій найближчим часом може набути різних форм, з усього розмаїття яких можна виокремити три можливі сценарії.



Перший сценарій – силовий – може полягати у спробі остаточно розігнати Майдан незалежності за допомогою правоохоронних сил, для чого попередньо можуть бути здійснені провокації на кшталт подій 1 грудня біля президентської адміністрації. Очевидно, що такий варіант найбільше вигідний російській владі, адже в такому разі буде одночасно послаблено і Віктора Януковича, і опозиційні сили, і громадянське суспільство України. На ймовірність такого сценарію вказує хоча б те, що протягом останніх днів Президент Янукович, скоріше за все, втратив той контроль над ситуацією в країні, який він мав раніше, і приймає всі важливі рішення під прямим впливом – чи навіть тиском – Москви.

Повна безвиграшність вищенаведеного сценарію для всіх політичних акторів всередині України, втім, робить його не найбільш вірогідним. Пам'ятаючи про реакцію українців на криваві події 30 листопада, правляча команда може натомість вдаватися до тактики затягування часу з метою виснажити протестувальників і зрештою дочекатися, поки Майдан розійдеться сам собою. В умовах жорстко ієрархічної владної конструкції та наближення новорічних свят ця тактика дійсно може дати владі підстави сподіватися на успіх у придушенні протестної активності в Києві. Поза тим, на заваді цьому може стати непоступливість самих протестуючих і проблеми, які вони створюють для функціонування

важливих органів влади своїми акціями пікетування і блокування. Чим довше мітингувальники блокуватимуть центральні органи виконавчої влади в Києві, тим збільшуватимуться шанси того, що Президент чи уряд все ж підуть на певні поступки.

Третій сценарій – започаткування переговорного процесу між владою, опозицією та громадським сектором – поки виглядає не надто імовірним, однак із часом шанси на його втілення в життя можуть збільшитися. Найважливішу роль у цьому контексті можуть зіграти іноземні політичні актори, погодившись виступити посередниками в подібних переговорах, які можуть стосуватися формування перехідного уряду за участю представників опозиції, зміну конституційної моделі заради обмеження президентських повноважень чи бодай повернення офіційного курсу на європейську інтеграцію. Утім, серйозною перешкодою для результативності таких переговорів може стати позиція української влади, яка досі не погодилася йти на жодні поступки. Відповідно, в разі, якщо цей сценарій втілиться в життя, він може завершитися нічим. У такому випадку всім учасникам процесу доведеться чекати президентських виборів 2015 року, а опозиційним силам всередині суспільства – готуватися до спроб вибудувати авторитарну модель білоруського зразка з боку української влади.



Висновки

Таким чином, невдала спроба відставки уряду Миколи Азарова та посилення репресій проти учасників протестних акцій у Києві засвідчили, що влада не збирається йти на будь-які поступки своїм опонентам. Разом з тим, продовження, розширення географії та прогрес в організації протестів продемонстрували, що й мітингувальники не збираються так просто розходитися по домівках. За таких умов взаємної непоступливості своє вагомє слово можуть сказати представники міжнародної спільноти, хоча питання про те, чи прислухається до них українська влада, лишається відкритим.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук
